

ВІДГУК

**офіційного опонента
на дисертаційну роботу Годзінської Ірини Леонідівни «Географічні
особливості формування та сучасний стан меліоративної системи
Багненської долини», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
географічних наук зі спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і
раціональне використання природних ресурсів**

1. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із планами і напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними і галузевими науковими програмами.

На території України меліоровані ландшафтні комплекси займають значні площі. Місцевості, що зазнають впливу меліорацій, за площами у кілька разів перевищують власне меліоровані ділянки. Незважаючи на те, що основна мета меліоративних заходів – поліпшення природних умов господарської діяльності людини, часто у результаті меліорацій відбувається зворотній ефект. Він проявляється в активізації небезпечних природних процесів, деградації природного середовища, формуванні задовільних, погіршених та незадовільних умов життєдіяльності населення. Тому актуальною є проблема проєктування науково обґрунтованих меліоративних систем.

Останнім часом зростає увага до вивчення складних ландшафтно-меліоративних систем. Їх дослідження вимагає синтезу наукових підходів ландшафтознавства, технічних наук, кібернетики. Саме завдяки цьому можна виявити особливості формування, сучасний стан, проблеми функціонування ландшафтно-меліоративних систем та обґрунтувати заходи їх оптимізації. Такі дослідження вдалось провести Годзінській І. Л. на прикладі меліоративної системи Багненської долини, що доводить актуальність теми її дисертації.

Дисертаційне дослідження пов'язане з науково-дослідною тематикою кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича і є частиною наукових тем «Еволюція та антропогенізація ландшафтів

передгірських та гірських територій (2011 – 2015 рр.)» (№ державної реєстрації 0111U002505), «Динаміка та трансформація ландшафтів регіонів Західної України (2015 – 2020 рр.)» (№ державної реєстрації 0116U003678).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна.

Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані, що підтверджується наступними положеннями:

- усі нові наукові результати базуються на дослідженнях авторитетних вітчизняних і закордонних вчених;
- мета дослідження повністю досягнута завдяки органічному поєднанню конструктивно-географічного, геоекологічного і технічних дослідницьких підходів, використанню загальнонаукових і спеціальних географічних методів;
- у роботі наявна значна кількість (48) рисунків, таблиць (23), представлені авторські картосхеми, що виконані на високому рівні на основі перевірених статистичних, літературних, польових і фондових матеріалів;
- достатня кількість публікацій, що прямо відповідають темі дисертації, обговорення результатів дослідження на різнорангових, зокрема і міжнародних наукових форумах.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження ґрунтується на використанні апробованих науково-методологічних поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері меліоративної географії.

Дисертаційне дослідження містить важливі, нові наукові результати. У дисертації вперше:

- визначено основні етапи формування ландшафтно-меліоративної системи у Багненській долині;
- виявлено просторові відмінності морфометричних показників рельєфу Багненської долини;

➤ проаналізовано динаміку основних форм природокористування у Багненській долині впродовж 2004 – 2016 років.

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання. Значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що здобувачка вирішила важливе науково-практичне завдання – виявила сучасний стан меліоративної системи Багненської долини.

Теоретичне значення дисертації полягає у тому, що дисертантка розвинула теоретичні основи та методичні підходи до вивчення меліоративних (осушувальних) систем; провела комплексний аналіз географічних особливостей формування ландшафтно-меліоративної системи у Багненській долині; виявила та уточнила морфометричні характеристики рельєфу (кутів нахилу та експозиції схилів) Багненської долини; визначила особливості функціонування ландшафтно-меліоративної системи та виявила наслідки її експлуатації.

Годзінська І. Л. зробила серію картосхем, що відображають географічні особливості формування та сучасний стан Багненської ландшафтно-меліоративної системи; виявила негативні наслідки та проблеми її функціонування; обґрунтувала рекомендації з оптимізації. Ці наукові результати можуть бути використані місцевими органами влади для поліпшення екостану Багненської долини.

4. Оцінка змісту, стилю та мови дисертаційної роботи, її завершеності та оформлення. Зміст дисертаційної роботи цілком відповідає її темі. Стиль роботи – суто науковий. Мова – чиста українська.

Дисертаційна робота Годзінської І. Л. є логічно завершеною науковою працею, оформлена відповідно до усіх вимог, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата наук.

5. Дискусійні положення, зауваження та пропозиції. Дисертаційна робота І. Л. Годзінської не позбавлена окремих дискусійних положень, у зв'язку з чим вважаю за доцільне висловити такі зауваження:

- 1) У формулюванні мети не слід було вживати слово «дослідження» (с.16).
- 2) Меліоративну систему здобувачка визначає через нерозшифроване у дисертації поняття «геоекотехносистема». У цій системі виділено 3 підсистеми: природна, екопідсистема і технічна. На нашу думку, екопідсистема – це природна підсистема, а об'єкти сільського господарства, які авторка включає до екопідсистеми, мають входити до складу технічної підсистеми (с. 25). У визначенні меліоративної системи вже присутня природна підсистема. Але вже на с.26 йдеться про те, що меліоративна система (яка включає ландшафт) при взаємодії з ландшафтними комплексами утворює ландшафтно-меліоративну систему. Тут само вказано, що меліоративна система – це технічний блок ландшафтно-меліоративної системи. Як таке може бути?
- 3) При аналізі методів дослідження ландшафтно-меліоративних систем (п.1.3.) не вказано як було застосовано методи у ландшафтознавчих дослідженнях. Представлено лише покомпонентний аналіз (с. 37-42).
- 4) Третій та четвертий етапи формування ландшафтно-меліоративної системи Багненської долини слід було також (як перший та другий етапи) назвати (с. 54).
- 5) Аналіз особливостей поверхневих і підземних вод території мав би бути зроблений з акцентом на тому, що вони є складовою географічних передумов формування Багненської ландшафтно-меліоративної системи (с.82-86).
- 6) На с. 99 здобувачка виділяє такі групи місцевостей і урочищ: заплавні, терасові, вододільні, схиліві, днищ долин малих річок. На с. 100 вже вказано, що місцевості заплав річок входять до площі терасових місцевостей. Хоча площі визначено окремо для кожного з них. На с. 101 зазначено, що вододільні місцевості є фоновими, але відповідно до описаної структури (с.100) фоновими (51,5 % території) є терасові місцевості.

На с. 100 вказано: «... до вододільних місцевостей належать височини, що розташовані у південній частині долини ...». А на с. 119 йдеться про те, що ці височини розташовані ще й у південно-західній та південно-східній частинах долини. Відрізняються й урочища вододілів на цих сторінках: на с.119 відсутні останці пологосхилові (5-7⁰), натомість з'явилися денудаційні пологі схили (4-5⁰).

7) Зустрічаються різні дані щодо площі об'єкту дослідження: площа Багненської долини становить 160 – 170 км² (с. 44); площа земель району дослідження становить 23589,5 га (с. 130). Ландшафтознавчим аналізом охоплено лише 125,32 км² (с.99-101).

8) Аналіз динаміки природокористування закінчується 2016 роком (с. 132). У підсумку п. 4.2. не відображено як динаміка основних форм природокористування у Багненській долині пов'язана зі станом ландшафтно-меліоративної системи (с. 141).

9) Висновки часто є констатацією фактів. У висновках розділу 2 треба було би вказати на економічний ефект осушувальних меліорацій (с.65). Загальні висновки занадто великі (4,5 сторінки).

10) Густота і глибина ерозійного розчленування вказані за джерелом літератури 1994 року (с.106 табл. 4.1). За 26 років ці параметри не могли залишитись незмінними ! У таблиці 3.3 вказано густоту річкової мережі, а в тексті цей показник не проаналізовано (с. 82). З огляду на тему дослідження такий аналіз був би доречним.

11) На картосхемах переважно не вказано масштаб, частина відображеної у легенді інформації відсутня (рис. 3.2 на с. 69; рис. 3.11 на с.102;) або навпаки інформація на карті (рис. 1.3) відсутня у легенді (с. 33).

6. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

У публікаціях Годзінської І. Л. повністю висвітлено ключові положення дисертації. Вони відображають зміст всіх її розділів. Здобувачкою за темою

дисертації опубліковано 11 одноосібних публікацій та 4 публікації у співавторстві, зокрема: 4 статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 стаття у міжнародному періодичному фаховому виданні. Результати дисертаційного дослідження апробовано на дев'яти конференціях.

7. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зміст автореферату, його структура повністю відображають основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи «Географічні особливості формування та сучасний стан меліоративної системи Багненської долини» Годзінської І. Л.

8. Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» та нормативних актів МОН України. Кандидатська дисертація І. Л. Годзінської відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, які внесені згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.) щодо дисертаційних робіт, які представляються на здобуття наукового ступеня кандидата наук, інших нормативних актів МОН України та паспорту спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

9. Загальний висновок. Дисертація Годзінської І. Л. «Географічні особливості формування та сучасний стан меліоративної системи Багненської долини» присвячена актуальній темі, основні наукові положення і висновки є обґрунтованими та достовірними, достатньо висвітлені у наукових публікаціях, а отримані результати свідчать про розв'язання конкретного науково-практичного завдання – виявлення сучасного стану меліоративної системи Багненської долини.

Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею в галузі конструктивної географії та раціонального природокористування, в якій отримані нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати щодо особливостей формування, функціонування та сучасного стану Багненської ландшафтно-меліоративної системи, що мають важливе значення для раціонального використання осушених територій.

Дисертація містить наукову новизну, має практичне значення, а її автор – Годзінська Ірина Леонідівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

24.02.2021 р.

Офіційний опонент -
професор кафедри географії
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
доктор географічних наук

Ю.В. Яцентюк

Ок підпису

дчую

альник відділу кадрів

24.02

